

Bouwstenen voor de campagne Kindermishandeling

**Rijksvoorlichtingsdienst/DPC
en het ministerie voor Jeugd en Gezin**

Amsterdam, 21 juni 2010

Projectnummer: M6317

drs. Bram van der Lelij

drs. Wieneke Ruysenaars

Dit rapport is opgesteld door Motivaction International B.V. Wij verzoeken de opdrachtgever bij publicatie Motivaction als bron te vermelden.

Voor de opdrachtgever zijn een exemplaar van de bij dit onderzoek gehanteerde vragenlijst en gedetailleerde onderzoekstechnische informatie op aanvraag beschikbaar.

Inhoudsopgave

1	Beschrijving van het onderzoek	3
1.1	Achtergrond	3
1.2	Onderzoeksdoelstelling en probleemstelling	4
1.3	Methode en opzet	4
1.3.1	Onderzoeksmethode en –opzet	4
1.3.2	Doelgroep, steekproef en herweging	4
1.3.3	Veldwerkperiode	5
2	Samenvatting	6
2.1	Samenvattende conclusies	6
3	Onderzoeksresultaten totale bevolking	8
3.1	Inleiding en leeswijzer	8
3.2	Probleembesef en bewustzijn	9
3.2.1	Kennis en probleemperceptie	9
3.2.2	Eigen ervaring	12
3.2.3	Bewustzijn van signalen	13
3.2.4	Spontaan genoemde signalen	13
3.2.5	Geholpen signalen	15
3.3	Handelingsperspectief	16
3.3.1	Bekendheid handelingsmogelijkheden	16
3.3.2	Bekendheid procedures AMK	17
3.3.3	Wijze van handelen in de praktijk	18
3.4	Drempels en drijfveren	20
3.4.1	Drijfveren	20
3.4.2	Drempels	22
3.4.3	Redenen om niet te handelen	25
4	Achtergronden	26
4.1	Jongeren	26
4.2	Ouderen	27
4.3	Provincies	27
4.4	Geslacht	28
4.5	Kinderen of geen kinderen	29
4.6	Getuige of geen getuige	29
5	Appendix	31
5.1	Bijlage: Propensitysampling en -weging	31
5.2	RIM-weging	31
5.3	Bijlage: Steekproefbeschrijving totale steekproef	32
5.4	Bijlage: Extra figuren en tabellen	34

1 Beschrijving van het onderzoek

In opdracht van de Rijksvoorlichtingsdienst/DPC (Dienst Publiek en Communicatie) heeft Motivaction International B.V. een kwantitatief publieksonderzoek uitgevoerd in het kader van de campagne kindermishandeling. DPC heeft deze opdracht verleend ten behoeve van het ministerie voor Jeugd en Gezin.

1.1 Achtergrond

Het ministerie voor Jeugd en Gezin is in 2009 een publiekscampagne gestart over de aanpak van kindermishandeling: 'Kindermishandeling, wat kan ik doen?'. Er zijn jaarlijks naar schatting meer dan 100.000 kinderen in Nederland slachtoffer van mishandeling. Nog niet de helft hiervan is bekend bij hulpverleners en dat is onacceptabel.

De campagne van het ministerie voor Jeugd en Gezin is gericht op omstanders van de kinderen, zoals vrienden, bekenden, burens, ouders van kinderen in de klas, met andere woorden: iedereen uit de directe omgeving van het kind.

Er is gebleken dat omstanders niet goed weten wat zij moeten doen. Zij hebben twijfels, onzekerheden en angsten als het gaat om het signaleren van kindermishandeling en het melden van hun vermoedens. Het doel van de campagne is om omstanders bewust te maken van hun verantwoordelijkheden om tekenen van kindermishandeling te signaleren. De campagne moet ertoe leiden dat meer mensen signalen van kindermishandeling tijdig zien en actie ondernemen. Naast de genoemde 'omstanders' is de campagne ook gericht op jongeren van 13 tot 17 jaar. Professionals uit de jeugdzorg en het onderwijs vormen geen doelgroep van de campagne, zij worden op andere manieren benaderd.

De campagne 'Kindermishandeling, wat kan ik doen?' is een meerjarige campagne en omvat verschillende landelijke en regionale media: radio en tv, internet (watakanikdoen.nl), advertenties en specifieke informatie voor jongeren via online blogs en fora. Vanaf halverwege 2010 worden PR en free publicity door het PR Bureau ingezet als campagne-instrument. Met PR en free publicity wil het bureau:

- Ouders aanzetten tot handelen als ze vermoedens van kindermishandeling hebben
- Duidelijk maken dat kindermishandeling overal voorkomt
- Omstanders duidelijk maken wat er gebeurt als ze niet handelen
- Confronteren: duidelijk maken dat er een taboe rust op het signaleren van kindermishandeling, laten zien wat de ernstige gevolgen van mishandeling voor kinderen kunnen zijn en eventuele smoezen en drempels voor het melden van kindermishandeling wegnemen.

Door Motivaction is onderzoek uitgevoerd onder een representatieve steekproef Nederlanders van 16 tot 70 jaar, om publiciteit te genereren met cijfers en feiten die gaan over de gedachten, de gevoelens en de onzekerheden van omstanders: waarom worden er zo weinig vermoedens van kindermishandeling gemeld en wat zijn de belangrijkste twijfels en onzekerheden?

1.2 Onderzoeksdoelstelling en probleemstelling

De doelstelling van het onderzoek luidt:

Inzicht bieden in de gedachten, angsten, onzekerheden en drempels die omstanders ervaren bij het signaleren en melden van vermoedens van kindermishandeling, teneinde de RVD/DPC en het PR Bureau input te bieden voor publiciteit in het kader van de campagne 'Kindermishandeling, wat kan ik doen?'

De hoofdvragen die in het onderzoek worden beantwoord, zijn:

- In hoeverre zijn Nederlanders bewust van het probleem kindermishandeling?
- In hoeverre en op welke wijze zijn 'omstanders' bereid om actie te ondernemen bij vermoedens van kindermishandeling? En in hoeverre is men op de hoogte van 'hoe en waar' kindermishandeling gemeld kan worden?
- Welke drempels en drijfveren leven er omtrent het signaleren en melden van kindermishandeling?

1.3 Methode en opzet

1.3.1 Onderzoeksmethode en –opzet

Het kwantitatieve onderzoek onder consumenten is afgenomen door middel van het internet, ofwel CAWI (*Computer Assisted Web Interviewing*). Deze methode geeft respondenten de gelegenheid de vragenlijst in eigen tempo in te vullen op een zelf gekozen moment.

1.3.2 Doelgroep, steekproef en herweging

De primaire onderzoeksdoelgroep bestaat uit de Nederlandse bevolking van 16 tot en met 70 jaar. De secundaire onderzoeksdoelgroepen bestaan uit Nederlandse jongeren tussen 16 en 23 jaar en inwoners van de verschillende provincies. Het onderzoek is uitgevoerd onder leden van StemPunt.nu, het online panel van Motivaction.

De steekproeven zijn getrokken via propensity-sampling. Dit wil zeggen dat bij de steekproeftrekking rekening is gehouden met de samenstelling van de totale populatie en met de geneigdheid om mee te werken aan onderzoek. Dit om een representatieve steekproef te verkrijgen – zie ook bijlage 5.1 voor een toelichting.

Uiteindelijk zijn de volgende steekproeven verkregen:

- N=831 Nederlanders tussen 16 en 70 jaar
- N=202 jongeren tussen 16 en 23 jaar
- N=150 (circa) inwoners per provincie tussen 16 en 70 jaar

Het totaal aantal unieke respondenten is overigens lager dan de som van de afzonderlijke steekproeven ($n=3.255$), omdat sommige respondenten deel uitmaken van meerdere steekproeven.

Na afloop zijn de steekproeven waar nodig gecorrigeerd voor de verdelingen in de totale populatie. Voor de basissteekproef van Nederlanders tussen 16 en 70 jaar heeft hiertoe een propensityweging plaatsgevonden en voor de steekproeven van jongeren en provincies RIM-wegingen (zie bijlage 5.1 en 5.2). Het wegen heeft als doel (kleine) afwijkingen tussen steekproef en populatie te corrigeren, zodat de steekproef waarover gerapporteerd wordt, representatief is voor de totale populatie.

1.3.3 Veldwerkperiode

Het veldwerk voor het onderzoek heeft gelopen van donderdag 29 april 2010 tot en met vrijdag 14 mei 2010.

2 Samenvatting

2.1 Samenvattende conclusies

Zoals verwacht bevestigt dit onderzoek dat de prevalentie van kindermishandeling in Nederland sterk wordt onderschat. Het aantal kinderen dat jaarlijks slachtoffer is van mishandeling (volgens officiële schattingen ruim 100.000) wordt gemiddeld met ongeveer de helft onderschat (52.000). De kans dat kindermishandeling daadwerkelijk voorkomt in de buurt waar men woont of in de eigen kennissenkring of familie wordt ook laag ingeschat. Desondanks geven de meesten wel aan dat het probleem in ieders omgeving zou *kunnen* voorkomen. De dominante houding lijkt dus te zijn: 'ik kan niet uitsluiten dat kindermishandeling in mijn omgeving voorkomt, maar ik verwacht het niet'.

Nederlanders zijn in ieder geval wel duidelijk begaan met kindermishandeling. Het wordt als een ernstiger probleem gezien dan andere veel voorkomende problemen bij kinderen zoals ziekte en leerproblemen. De meeste mensen zijn bovendien in staat spontaan een of meer signalen te noemen die mogelijk wijzen op kindermishandeling. Voor een kleine, maar niet te verwaarlozen groep van bijna een tiende, geldt dat zij spontaan geen enkel signaal weten te noemen.

De grote betrokkenheid bij het onderwerp blijkt ook uit het feit dat slechts 1% van de Nederlanders aangeeft geen enkele actie te zullen ondernemen bij een vermoeden van kindermishandeling. Er lijkt dus bijna een vanzelfsprekendheid te bestaan om iets te doen. Het in de gaten blijven houden van de situatie wordt het vaakst genoemd en dus vaker dan het raadplegen van een professional als de leraar of huisarts of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Maar ook als we het in de gaten blijven houden van de situatie als niets doen tellen, geeft maar 6% van de Nederlanders aan niets te zullen doen bij een vermoeden van kindermishandeling. Dit komt doordat men het 'passieve' in de gaten houden veelal combineert met een meer actieve daad.

Nederlanders zijn er ook terdege van overtuigd dat het nut heeft om actie te ondernemen bij vermoedens van kindermishandeling. Er geldt een uiteenlopende reeks van redenen waarom men ervoor kiest om te iets te doen. Het belang van het kind is daarbij duidelijk de voornaamste drijfveer en bovendien bestaat er veel plichtsbesef om te handelen.

Hoewel de meesten dus duidelijk begaan zijn met kindermishandeling en aangeven bij vermoedens (enige vorm van) actie te zullen ondernemen, is de vraag natuurlijk wel in hoeverre sociaal wenselijkheid bij deze intentie een rol speelt ('de wens is de vader van de gedachte'). Bovendien bestaat er onzekerheid bij het signaleren: veel Nederlanders geven aan alleen te zullen handelen als ze *zeker* weten dat er sprake is van kindermishandeling. Twijfel over de precieze diagnose is dus een belangrijke drempel om te handelen. Dit terwijl Nederlanders die wel eens vermoedens hebben gehad, melden dat in ruim de helft van de gevallen later daadwerkelijk sprake bleek te zijn van kindermishandeling.

Een andere drempel bestaat er uit dat Nederlanders naar eigen zeggen niet zo goed op de hoogte zijn van de mogelijkheden bij vermoedens van kindermishandeling. De meerderheid heeft wel enigszins een idee wat zij kunnen doen: aangifte doen bij de politie wordt verreweg het meeste genoemd als optie, contact opnemen met de kinderbescherming of het AMK is veel minder *top of mind*.

Bij het nemen van actie wordt veel waarde gehecht aan de mogelijkheid om anoniem te blijven. Zo geldt voor een meerderheid van de Nederlanders dat zij bij zekerheid van anonimiteit eerder geneigd zijn om wat met hun vermoedens te doen. In de praktijk heerst er echter enige onzekerheid rondom de mogelijkheid om anoniem te blijven. Ruim een derde van de Nederlanders heeft geen idee of bij een melding hun persoonlijke gegevens bij het betreffende gezin bekend worden gemaakt en een kleiner percentage denkt zelfs dat dit niet kan.

Ook bestaat er enige onduidelijkheid rondom de vrijblijvendheid van het advies dat men bij het AMK kan krijgen. Een derde van de Nederlanders twijfelt of zij bij het inwinnen van het advies ook altijd een officiële melding van kindermishandeling moeten doen. Daarnaast is 8% (ten onrechte) van mening dat een officiële melding verplicht is.

In de risicoperceptie ten aanzien van een directe uit huis plaatsing zit ook een mogelijke weerstand. Een derde van de Nederlanders gaat er vanuit dat het kind risico loopt om direct uit huis te worden geplaatst na een melding van kindermishandeling. Hier is ook sprake van onzekerheid: ruim een vijfde kan geen inschatting maken van het betreffende risico.

3 Onderzoeksresultaten totale bevolking

3.1 Inleiding en leeswijzer

Als eerste worden de resultaten over de hele Nederlandse bevolking behandeld. Daarna volgt een apart hoofdstuk met relevante achtergronden. Hierbij worden relevante verschillen tussen subgroepen besproken op basis van onder meer leeftijd, geslacht en provincies.

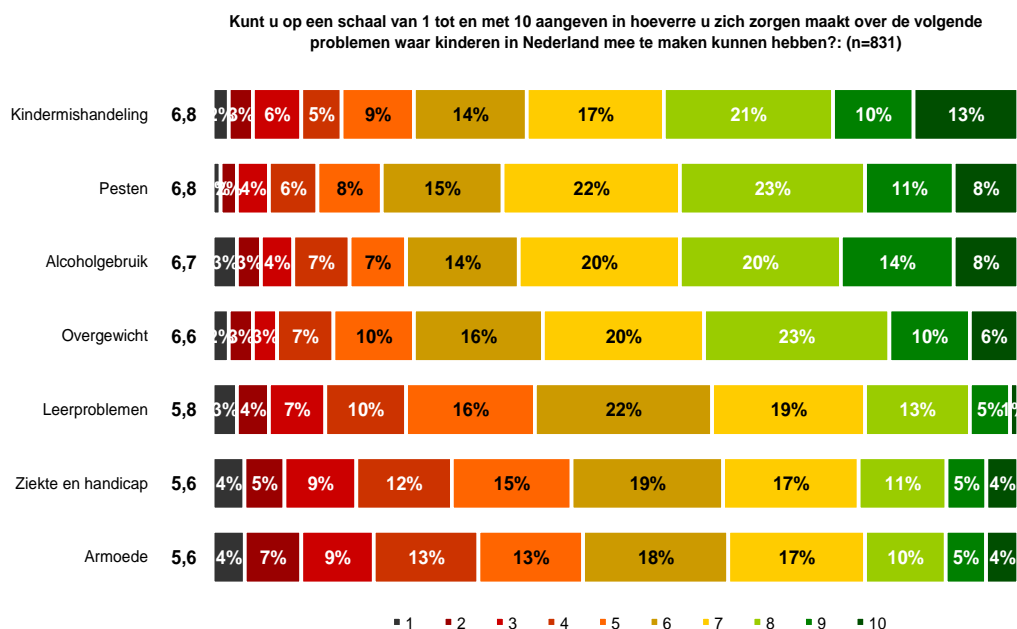
In de volgende paragrafen komt eerst het probleembesef van Nederlanders ten aanzien van kindermishandeling aan bod: hoe bewust is men van het probleem en in hoeverre herkent men de mogelijke signalen? Vervolgens wordt het handelingsperspectief beschreven waarbij inzicht wordt gegeven in hoe goed men op de hoogte is van de mogelijkheden in geval van een vermoeden van kindermishandeling. Tot slot wordt aandacht besteed aan de drempels en motivaties die omstanders ervaren bij het signaleren en melden van vermoedens.

3.2 Probleembesef en bewustzijn

3.2.1 Kennis en probleemperceptie

In Nederland is men duidelijk begaan met het onderwerp kindermishandeling. Binnen de context van een aantal specifieke problemen waar kinderen in Nederland mee te maken kunnen hebben, komt kindermishandeling op de eerste plaats te staan.

De onderstaande figuur toont de betrokkenheid van Nederlanders ten aanzien van een 7-tal specifieke problemen. Hieruit blijkt dat kindermishandeling, samen met het onderwerp pesten een belangrijke positie inneemt. Driekwart van de Nederlanders maakt zich hierover in redelijke tot zeer sterke mate zorgen (6 of meer op een schaal van 10).

Aantal gevallen van kindermishandeling onderschat

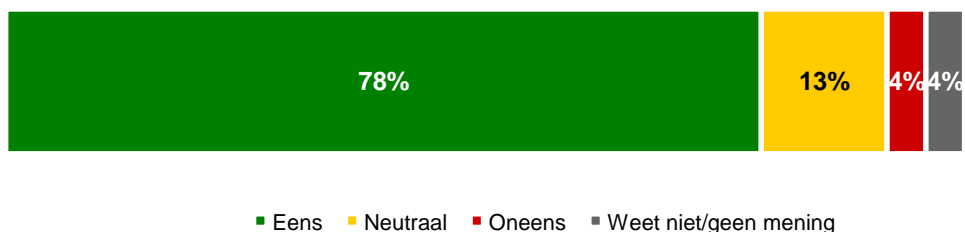
De kennis ten aanzien van het jaarlijkse aantal gevallen van kindermishandeling in Nederland is voor verbetering vatbaar. Met een gemiddelde schatting van circa 52.000 wordt het totale aantal kinderen dat jaarlijks slachtoffer is van mishandeling aanzienlijk onderschat. De schatting ligt hiermee op slechts de helft van het door professionals geschatte aantal.

Ruimte voor meer bewustwording

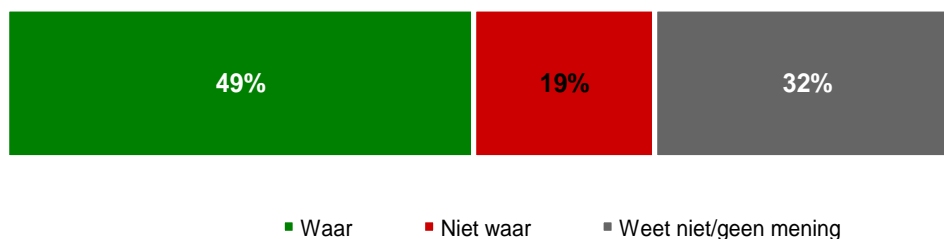
Men beseft terdege dat kindermishandeling zich ook kan voordoen in de directe omgeving, maar is minder bewust van het feit dat het probleem daadwerkelijk gemiddeld in iedere schoolklas voorkomt.

Uit onderstaande figuren blijkt dat ruim driekwart (78%) van de Nederlanders verwacht dat kindermishandeling ook in hun directe omgeving kan voorkomen, terwijl slechts de helft (49%) er rekening mee houdt dat het gemiddeld in iedere klas voorkomt.

"Kindermishandeling kan ook voorkomen in mijn directe omgeving"
(n=831)

"Kindermishandeling komt gemiddeld voor in bijna elke schoolklas"
(n=831)

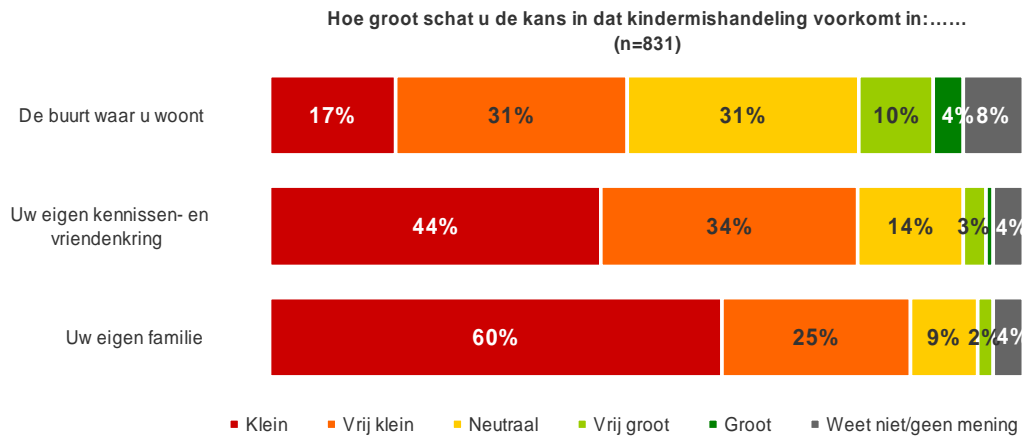

Dichterbij huis neemt de risicoperceptie af

De risico's worden volgens de Nederlander een stuk minder groot naarmate de situatie dichterbij huis wordt geschetst. Binnen de eigen familie ziet men de minste kans op kindermishandeling; maar liefst 85% geeft aan dat die kans (vrij) klein is en slechts 2% houdt rekening met een vrij grote kans op kindermishandeling.

Binnen de kennissen- en vriendenkring is het vertrouwen al iets minder groot; daar ziet 4% een (vrij) grote kans op kindermishandeling, ten opzichte van driekwart (78%) die slechts een (vrij) kleine kans ervaart.

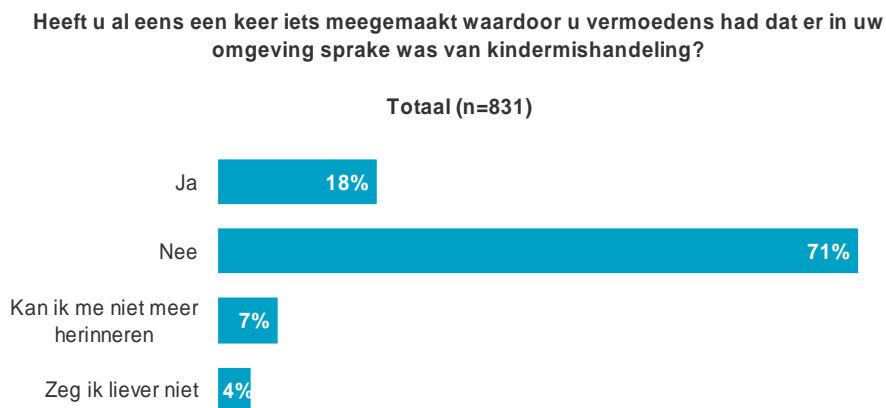
In de eigen buurt worden meer risico's verwacht. In 14% van de gevallen houdt men rekening met een (vrij) grote kans op het voorkomen van kindermishandeling, terwijl maar ongeveer de helft (48%) deze kans als (vrij) klein beschouwt.

3.2.2 Eigen ervaring

Circa een vijfde heeft ooit zelf vermoedens gehad

Een deel van de respondenten spreekt uit ervaring. Zo heeft 18% zelf ooit iets meegemaakt dat leidde tot vermoedens van kindermishandeling in de directe omgeving. Mogelijk ligt dit percentage in de werkelijkheid iets hoger, gezien het feit dat 4% van de respondenten hierover in het onderzoek liever geen uitspraken doet.

Vermoedens meestal terecht

Uit eigen ervaring blijkt dat vermoedens rondom kindermishandeling in de meeste gevallen kloppen. In ruim de helft (57%) van de gevallen waarin een vermoeden bestond, werd op een later moment duidelijk dat er inderdaad sprake was van kindermishandeling.

Aanzienlijk minder frequent zijn de gevallen waarin bleek dat er toch *geen* sprake was van mishandeling (6%). Men komt echter niet altijd achter de waarheid; in bijna een derde van de gevallen (30%) werd nooit echt duidelijk of het vermoeden gegrond was.

3.2.3 Bewustzijn van signalen

Om het bewustzijn van Nederlanders rondom kindermishandeling nog beter in kaart te krijgen, is aandacht besteed aan de signalen die mogelijk wijzen op kindermishandeling: welke signalen worden herkend, en welke is men geneigd over het hoofd te zien?

3.2.4 Spontaan genoemde signalen

Vooraf blauw plekken reden tot vermoedens

Wanneer men spontaan signalen opnoemt die mogelijk wijzen op kindermishandeling, worden zowel fysieke als gedragssignalen genoemd. Het signaleren van blauwe plekken blijkt verreweg het meest belangrijk en wordt door maar liefst 61% van de Nederlanders genoemd. Ook wordt vaak het vertonen van teruggetrokken, angstig of schuw gedrag genoemd.

In de onderstaande figuur staan de meest genoemde antwoorden weergegeven. Hierin is te zien dat slechte schoolprestaties en regelmatige afwezigheid van school minder vaak genoemd worden.

Bijna een tiende noemt *geen enkel* signaal

Andere signalen, waaronder concentratieproblemen of slaapproblemen worden minder vaak genoemd als teken van mogelijke kindermishandeling. In de volgende figuur staan situaties weergegeven die door minder dan 5% van de Nederlanders zijn genoemd. Een opvallende uitkomst is dat bijna een tiende (9%) van de Nederlanders *geen enkel* signaal weet te noemen.

Wat zijn volgens u signalen die mogelijk kunnen wijzen op kindermishandeling?

Totaal (n=828)

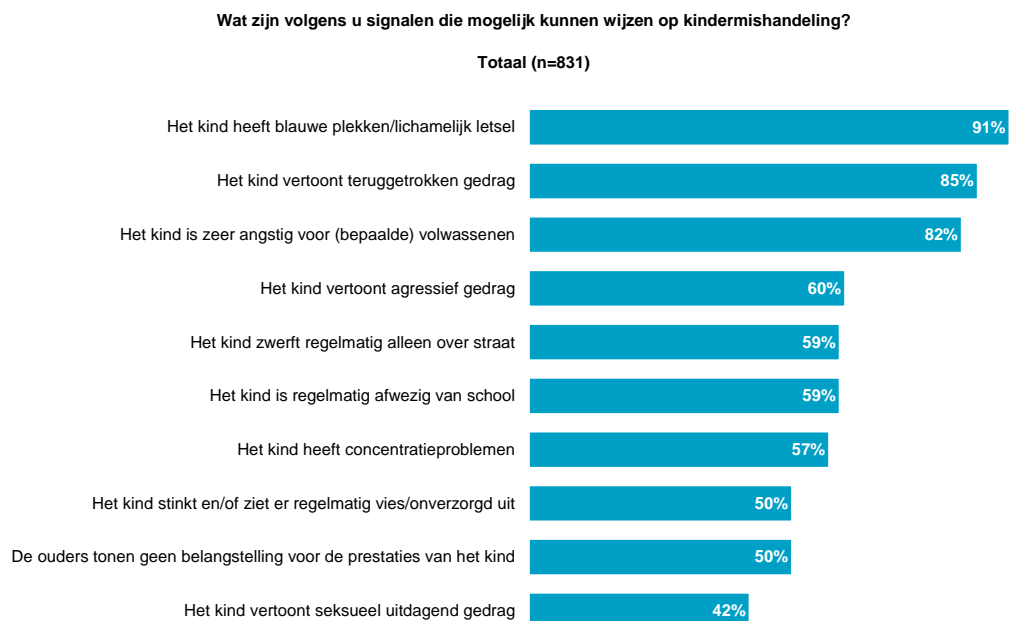

3.2.5 Geholpen signalen

Wanneer men een aantal specifieke situaties krijgt voorgelegd waarin kinderen kunnen verkeren, blijkt wederom dat vooral fysieke signalen zoals blauwe plekken of ander lichamelijk letsel worden gezien als teken dat er mogelijk iets aan de hand is. Ook wordt wederom vooral de relevantie van teruggetrokken of angstig gedrag in dit kader onderstreept. Een ruime meerderheid (minimaal 82%) van de ondervraagden erkent deze signalen.

Het vertonen van agressief gedrag, regelmatig alleen over straat zwerven, regelmatige afwezigheid van school en concentratieproblemen kunnen volgens meer dan de helft (circa 60%) van de Nederlanders mogelijk wijzen op kindermishandeling.

Niet iedereen associeert het vertonen van seksueel uitdagend gedrag met mogelijke kindermishandeling. Minder dan de helft (42%) van de Nederlanders ziet dergelijk gedrag bij een kind als een mogelijk signaal.

3.3 Handelingsperspectief

In deze paragraaf komt het handelingsperspectief aan bod: hoe goed is men op de hoogte van de mogelijkheden om te handelen en hoe zit het met de kennis over hoe en waar men een melding van kindermishandeling kan doen?

3.3.1 Bekendheid handelingsmogelijkheden

Nederlanders achten zichzelf niet goed op de hoogte van de mogelijkheden bij vermoedens van kindermishandeling. In totaal geeft nog geen vijfde (18%) aan *goed* op de hoogte te zijn.

Daarentegen heeft het grootste deel van de Nederlanders (63%) wel *enigszins* een idee wat zij kunnen doen. De groep die aangeeft *helemaal niet* te weten hoe te handelen is met 18% een stuk kleiner.

Aangifte bij de politie meest spontaan genoemd

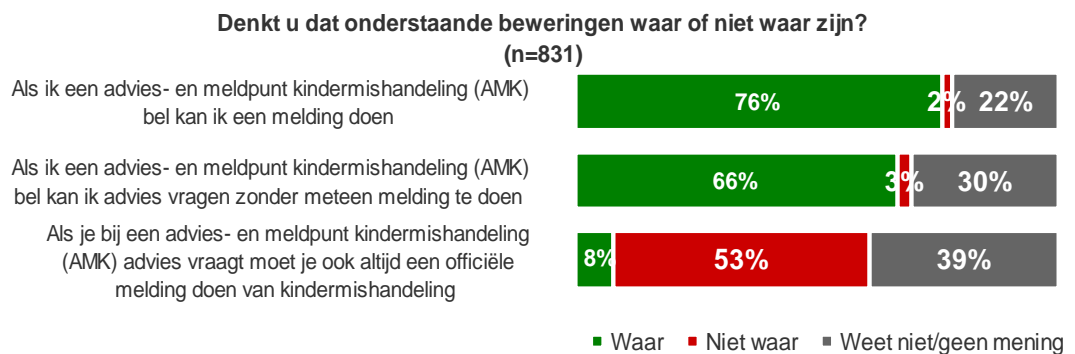
Spontaan blijkt de meest bekende manier om te handelen het doen van aangifte bij de politie. Minder voor de hand liggend is het opnemen van contact met de kinderbescherming of het AMK (Advies- en Meldpunt Kindermishandeling), al behoren deze opties nog wel tot de drie meest genoemde mogelijkheden.

3.3.2 Bekendheid procedures AMK

Onduidelijkheid omtrent verplicht melden

Ten aanzien van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) heerst enige onduidelijkheid rondom de vrijblijvendheid van het advies dat men er kan krijgen. Zo twijfelt circa een derde van de Nederlanders of zij bij het inwinnen van advies ook altijd een officiële melding van kindermishandeling moeten doen. In totaal is 8% van de Nederlanders in de veronderstelling dat een melding verplicht is bij het inwinnen van advies.

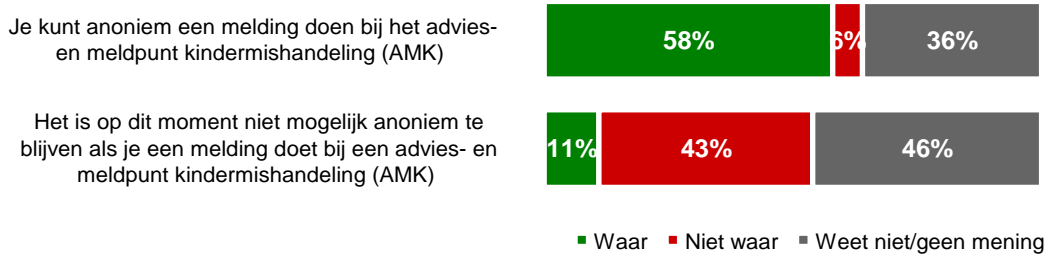

Onzekerheid over anonimiteit

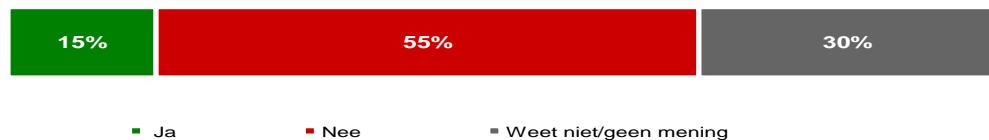
Ook over de mogelijkheid om anoniem te blijven bij het doen van een melding heerst onzekerheid. Zo heeft meer dan een derde van de Nederlanders geen idee of een anonieme melding bij het AMK mogelijk is.

Zoals ook uit de volgende figuren blijkt, is volgens circa een tiende van de Nederlanders een anonieme melding bij het AMK op dit moment *niet* mogelijk. In totaal gaat 15% van de ondervraagden er vanuit dat bij een melding (al dan niet bij het AMK) hun persoonlijke gegevens bij het betreffende gezin bekend worden gemaakt.

Denkt u dat onderstaande beweringen waar of niet waar zijn?
(n=831)

Denkt u dat als u een melding maakt van kindermishandeling uw persoonlijke gegevens bij het betreffende gezin bekend gemaakt worden?
(n=831)

3.3.3 Wijze van handelen in de praktijk

Naast de bekendheid met de verschillende mogelijkheden van handelen, is ingegaan op wat men *zelf* zou doen in geval van een vermoeden van kindermishandeling in de eigen omgeving. Aan de respondenten is gevraagd om zich een situatie voor te stellen waarin zij iets raars merken aan een kind of de omgang tussen een kind en een volwassene. Wat doet men in dergelijk geval?

Men kijkt de situatie aan

In eerste instantie is men vooral geneigd om de situatie in de gaten te houden. Bijna driekwart van de Nederlanders geeft aan dit te doen. Men lijkt daarmee te zoeken naar zekerheid of er daadwerkelijk sprake is van kindermishandeling.

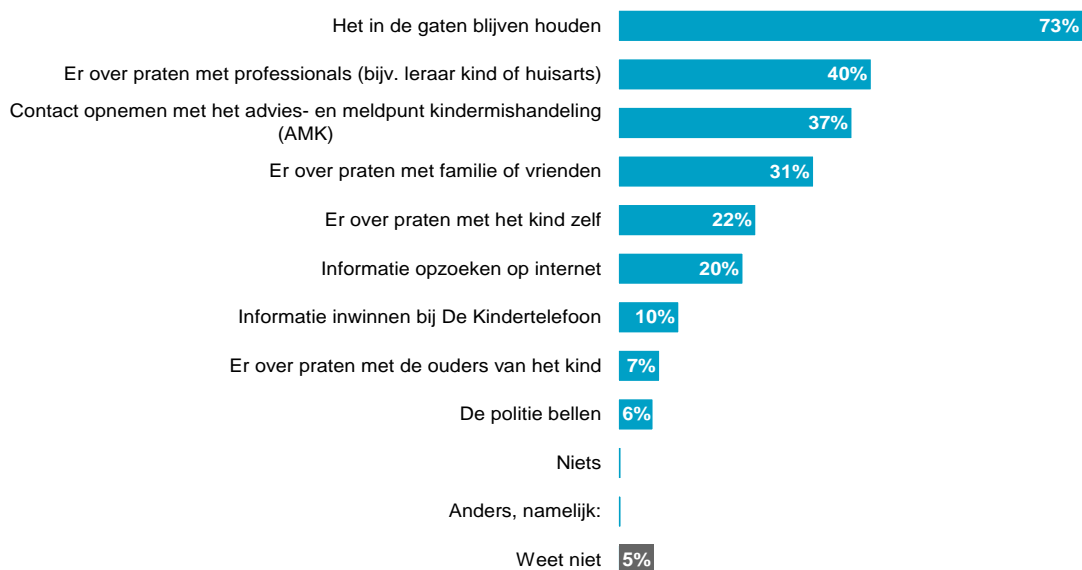
De stap naar een professional of instantie, zoals de leraar van het kind, de huisarts of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) wordt iets minder snel gezet (64% noemt één van deze twee opties). Men kiest er eerder voor om dergelijke professionals te benaderen dan om met familie of vrienden over de situatie te praten.

In de volgende figuur zijn alle genoemde manieren van handelen weergegeven. Daaruit blijkt onder meer dat men het kind zelf eerder zou confronteren dan diens ouders, en dat in de praktijk slechts 6% de politie zou bellen.

Slechts een zeer klein deel (1%) geeft aan in een dergelijk geval helemaal niets te doen. Ook als we het in de gaten blijven houden van de situatie tellen als niets doen, houdt maar een kleine groep (6%) zich geheel afzijdig. Dit komt doordat degenen die aangeven de situatie in de gaten te blijven houden, meestal ook een andere activiteit noemen, zoals meestal de professional of het AMK raadplegen. Bij dit resultaat is voorzichtigheid geboden, aangezien sociale wenselijkheid een rol kan spelen.

U weet niet zeker of het een geval van kindermishandeling is, maar het zit u toch niet helemaal lekker. Wat zou u in zo'n situatie doen?

Totaal (n=831)

3.4 Drempels en drijfveren

In dit deel wordt ingegaan op de drempels en drijfveren van omstanders bij vermoedens van kindermishandeling. Wat stimuleert hen en wat zijn de drempels die zij ervaren bij het signaleren en melden?

3.4.1 Drijfveren

Belang van het kind staat voorop

Spontaan wordt een uiteenlopende reeks van redenen genoemd waarom men ervoor kiest om iets te doen. Uit alle genoemde redenen blijkt duidelijk het belang van het kind, en daarbij het plichtsbesef om te handelen ('niets doen is geen optie') als achterliggende motivatie. Het schuldgevoel bij niet ingrijpen speelt tevens een rol.

In onderstaande figuur staan alle spontane reacties weergegeven. Een deel van de Nederlanders geeft expliciet aan dat zij eerst zeker willen zijn van hun zaak alvorens tot actie over te gaan. Een andere groep geeft daarentegen juist duidelijk aan dat een vermoeden al genoeg reden geeft om te handelen ('voorkomen is beter dan genezen').

Waarom kiest u ervoor om iets te doen in deze situatie?

Basis: Kiest ervoor iets te doen (n=821)

Handelen heeft nut

Men is over het algemeen overtuigd van het nut om actie te ondernemen bij vermoedens van kindermishandeling. Wel geldt dat er daarbij zo goed mogelijk wordt gekeken of er daadwerkelijk iets aan de hand is.

Rondom de verschillende manieren van handelen zijn enkele mogelijke redenen aan de respondent voorgelegd. De drie redenen waarin men zich het meest kan herkennen zijn:

1. Men zou het kind willen helpen
2. Men denkt dat het nut heeft om wat te doen
3. Men wil weten of er echt wat aan de hand is

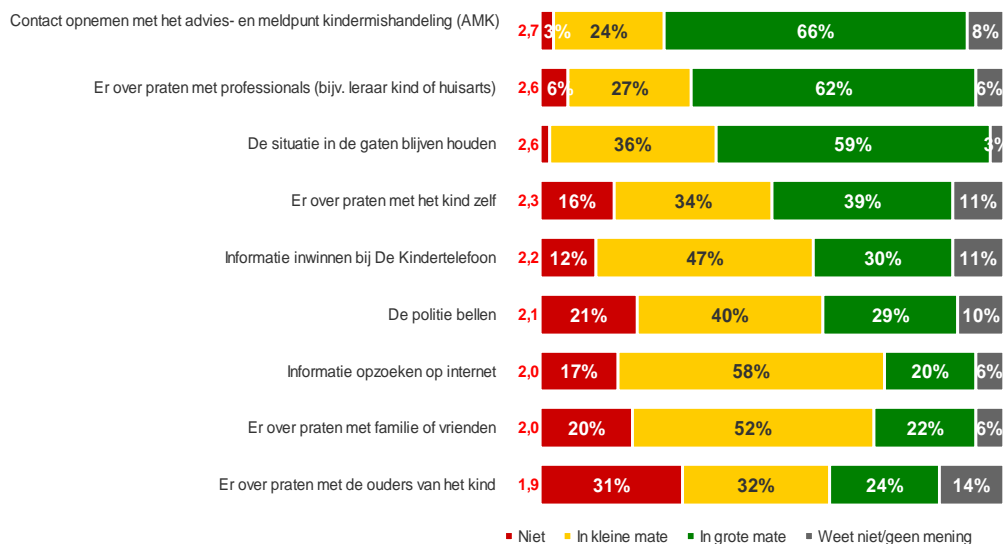
In de figuren in bijlage 5.4 staan de redenen per genoemde manier van handelen weergegeven.

Contact met AMK zeer nuttig

De verschillende handelingen worden niet in gelijke mate gezien als directe hulp voor het kind. Terwijl men niet meteen geneigd is om contact op te nemen met het AMK (het is niet *top of mind* als gevraagd wordt naar wat men *kan* doen in paragraaf 3.3.1 of naar wat men *zal* doen in paragraaf 3.3.3) ervaart men dat wel als een van de meest effectieve manieren om het kind te helpen. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat men eerst zoveel mogelijk zekerheid zoekt omtrent het vermoeden (bijvoorbeeld door de situatie in de gaten te houden), alvorens de stap naar het AMK te nemen. Men ziet contact opnemen met het AMK mogelijk niet zozeer als een manier om deze zekerheid te krijgen, maar eerder als een nuttige manier om te helpen als er eenmaal zekerheid is.

Opvallend is verder dat een confrontatie met de ouders duidelijk als minder nuttig voor het kind wordt ervaren.

In welke mate vindt u dat u het kind helpt met onderstaande mogelijke acties bij een vermoeden van kindermishandeling? (n=831)

3.4.2 Drempels

Twijfel vormt een belangrijke drempel

Onzekerheid met betrekking tot het maken van de juiste inschatting speelt een belangrijke rol bij vermoedens rondom kindermishandeling. Voor maar liefst 45% van de Nederlanders geldt dat zij alleen actie zouden ondernemen wanneer zij *zeker* weten dat er daadwerkelijk sprake is van kindermishandeling.

Men kan ook moeilijk aangeven in hoeverre er in de praktijk bij een vermoeden daadwerkelijk sprake blijkt van mishandeling. Slechts 36% van de Nederlanders meent dat een vermoeden vaak wel degelijk gegrond blijkt te zijn.

Denkt u dat onderstaande beweringen waar of niet waar zijn? (n=831)

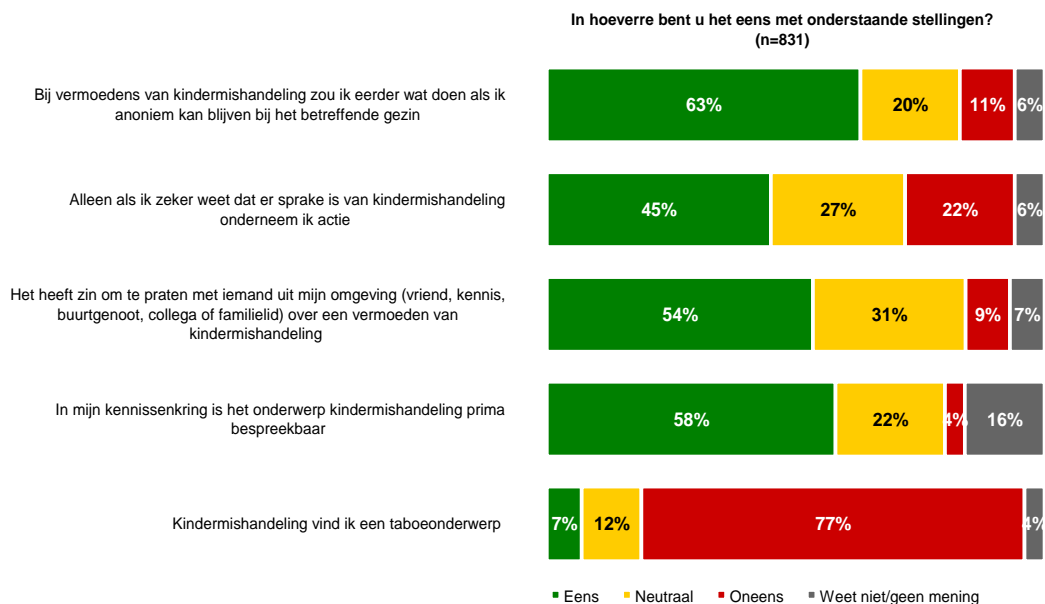

Anonimiteit maakt handelen gemakkelijker

Bij het uiten van vermoedens wordt veel waarde gehecht aan de mogelijkheid om anoniem te blijven bij het betreffende gezin. Zo geldt voor een ruime meerderheid van de Nederlanders (63%) dan zij bij zekerheid van anonimiteit eerder geneigd zijn om wat met mogelijke vermoedens te doen.

Geen vanzelfsprekend gespreksonderwerp

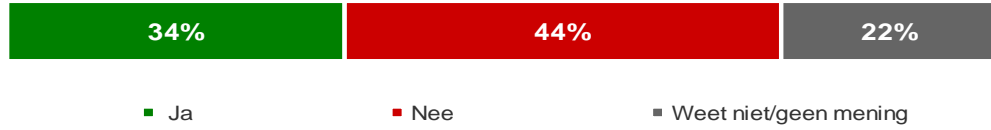
Hoewel kindermishandeling in Nederland niet zozeer als een taboeonderwerp wordt beschouwd, blijkt het niet altijd even gemakkelijk bespreekbaar. Zoals onder meer uit de volgende figuur blijkt, is het onderwerp voor slechts 58% van de Nederlanders 'prima' bespreekbaar binnen de kennissenkring.

Een derde houdt rekening met directe uit huis plaatsing

Een andere drempel wordt mogelijk veroorzaakt door de risicoperceptie ten aanzien van een uit huis plaatsing. Een derde van de Nederlanders gaat er vanuit dat het kind risico loopt om direct uit huis te worden geplaatst na een melding van kindermishandeling. Op dit punt wordt ook een deel onzekerheid zichtbaar: Ruim een vijfde kan geen inschatting maken van het betreffende risico.

Denkt u dat als u een melding maakt van kindermishandeling het kind het risico loopt dat het direct uit huis wordt geplaatst?
(n=831)

3.4.3 Redenen om niet te handelen

Het aantal personen in de steekproef dat aangeeft helemaal *niets* te zullen doen wanneer zij een geval van kindermishandeling vermoeden is met 1% zeer klein. De volgende letterlijke redenen worden genoemd:

- *'zou niet weten wat ik er aan kan doen'*
- *'niet mijn pakkie an'*
- *'je weet het niet zeker'*
- *'ik vind dat ik me daar niet mee kan bemoeien en bij bekend worden van mijn persoon, ben ik bang voor represaille maatregelen'*
- *'het is niet mijn probleem'*

Vervolgens geven zij (geholpen) aan:

- Bang te zijn voor de schade die zij aanrichten in het gezin (n=3)
- Nooit zeker te kunnen zijn of het echt zo is (n=2)
- Dat zij niet het recht hebben om zich met anderen te bemoeien (n=2)
- Zich daar persoonlijk niet zo verantwoordelijk voor te voelen (n=2)
- Niet goed te weten wat zij kunnen doen (n=2)
- Bang te zijn voor persoonlijke gevolgen voor henzelf (n=2)
- Bang te zijn dat het kind meteen uit huis wordt geplaatst (n=2)
- Te denken dat het toch niets oplost (n=1)
- Dat anderen die dichter bij het gezin staan dat zouden moeten doen (n=1)

4 Achtergronden

In de volgende paragrafen worden relevante verschillen tussen doelgroepen op basis van de variabelen 'leeftijd', 'geslacht', 'wel of geen kinderen', 'wel of geen getuige van kindermishandeling' en 'provincie' inzichtelijk gemaakt. Voor een indruk van de exacte percentages is het apart opgeleverde tabellenboek te raadplegen.

4.1 Jongeren

Ook voor jongeren tussen de 16 en 23 jaar geldt dat zij kindermishandeling, als serieus probleem beschouwen waar kinderen in Nederland mee te maken kunnen hebben.

Jongeren herkennen dezelfde signalen

De bekendheid van jongeren met signalen die mogelijk wijzen op kindermishandeling is redelijk vergelijkbaar met de rest van Nederland. Een enkel verschil is dat concentratieproblemen door jongeren minder snel als signaal in relatie tot mishandeling wordt beschouwd. Daarnaast hechten jongeren veel waarde aan de belangstelling van ouders voor de prestaties van het kind. Zij beschouwen een gebrek hieraan vaker als signaal van mogelijke kindermishandeling.

Kennis handelingsmogelijkheden minder hoog ingeschat

Jongeren zijn naar eigen zeggen minder goed op de hoogte van wat zij kunnen doen bij een vermoeden: Ruim een kwart geeft aan niet te weten wat de mogelijkheden in een dergelijk geval zijn. Wanneer spontaan de bekende mogelijkheden worden genoemd, blijken er slechts 2 duidelijke verschillen met de rest van de Nederlanders. Zo valt op dat jongeren aanzienlijk minder vaak aan het inschakelen van een huisarts denken. Daarentegen wordt een melding bij het AMK binnen deze groep juist vaker als een van de opties genoemd.

Jongeren hebben er meer vertrouwen in dat hun persoonlijke gegevens *niet* bij het betreffende gezin bekend worden wanneer zij een melding van kindermishandeling zouden maken.

Jongeren eerder geneigd om het kind zelf te benaderen

Wanneer aan de hand van een aantal mogelijkheden wordt gevraagd hoe men in de praktijk zou handelen, vallen weer twee duidelijke verschillen met de rest van Nederland op. Zo blijkt dat jongeren aanzienlijk minder vaak geneigd zijn om een (huis)arts te benaderen; zij zijn ook minder overtuigd van het feit dat zij het kind helpen door met een professional zoals een huisarts of leraar te praten. Daarentegen valt op dat jongeren er juist sneller voor kiezen om met het kind zelf te praten.

4.2 Ouderen

Wanneer respondenten binnen verschillende leeftijdscategorieën met elkaar worden vergeleken, blijken er met name verschillen te zijn bij de groep jongeren (16 tot 24) of juist ouderen (55 tot 70 jaar).

Ouderen hebben meer vertrouwen in de huisarts of leraar

Ouderen vanaf 55 jaar beschouwen het inschakelen van de huisarts of een leraar vaker als geschikte mogelijkheid tot handelen. Het nut van een gesprek met het kind zelf of met de ouders wordt door hen minder sterk ervaren. Onder ouderen bestaat minder bekendheid met de mogelijkheid om contact op te nemen met het AMK.

4.3 Provincies

Bij analyse van de resultaten van elk van de twaalf provincies komen enkele onderlinge verschillen tot uiting. Hierin is echter geen duidelijke lijn of trend zichtbaar die erop zou wijzen dat een bepaalde provincie zich structureel onderscheidt.

Friesland

Bewoners van Friesland lijken positiever over hun buurt. Zij zien hier vaker dan in de andere provincies slechts een *kleine* kans op kindermishandeling. Bij een vermoeden zijn zij relatief sneller geneigd om erover te praten met een professional zoals een leraar of huisarts. Zij zien minder nut in het benaderen van het kind zelf.

Zeeland

In Zeeland is men bij een vermoeden veel minder snel geneigd te praten met familie of vrienden. Uit de mogelijke handelingen die men noemt blijkt dat het doen van aangifte bij Bureau Jeugdzorg in deze provincie beter bekend is.

Flevoland

De bekendheid met het AMK is relatief groot in Flevoland. In deze provincie is het onderwerp kindermishandeling een stuk beter bespreekbaar binnen de kennissenkring.

Groningen

Ook in Groningen is de bekendheid met het AMK relatief groot. Men is er in deze provincie in sterkere mate van overtuigd dat het nut heeft voor het kind om in geval van een vermoeden te praten met familie of vrienden.

Drenthe

Door inwoners van Drenthe wordt het doen van aangifte bij de politie vaker als mogelijkheid bij vermoedens genoemd. Men geeft hier relatief vaker aan alleen te zullen handelen als zij zeker weten dat er sprake is van kindermishandeling.

Overijssel

In Overijssel komt het vaker voor dat men *niet* weet wat te doen bij een vermoeden van kindermishandeling.

4.4 Geslacht

Wanneer mannen en vrouwen met elkaar worden vergeleken, blijkt een grotere betrokkenheid van vrouwen met het onderwerp. Zo zijn zij meer bezorgd en blijkt het onderwerp onderling beter bespreekbaar. Ook scoren vrouwen beter op kennis.

Vrouwen beter bekend met signalen

Vrouwen blijken zowel spontaan als geholpen beter bekend te zijn met signalen die mogelijk kunnen wijzen op kindermishandeling. Zo noemt een groter deel van de vrouwen het signaleren van blauwe plekken en teruggetrokken gedrag. Wanneer de verschillende signalen geholpen worden voorgelegd, blijken vrouwen alle signalen meer relevant te vinden dan mannen.

Meer probleembesef onder vrouwen

Vrouwen houden er meer rekening mee dat kindermishandeling gemiddeld in elke schoolklas voorkomt. Zij realiseren zich beter dat er bij een vermoeden van kindermishandeling vaak twijfel bestaat. Daarnaast realiseren zij zich beter dat een vermoeden vaak terecht is.

Vrouwen beter op de hoogte van mogelijkheden

Het komt onder mannen iets vaker voor dan onder vrouwen dat zij aangeven *niet* te weten wat zij kunnen doen bij een vermoeden van kindermishandeling. Zij kunnen dan ook minder mogelijkheden om te handelen noemen. Een uitzondering is het doen van aangifte bij de politie; deze mogelijkheid wordt door mannen vaker genoemd dan door vrouwen.

Mannen zijn minder overtuigd van de mogelijkheid om bij het AMK advies te vragen zonder meteen melding te hoeven doen. Ook verwachten zij minder vaak dan vrouwen dat het mogelijk is om een anonieme melding te doen.

4.5 Kinderen of geen kinderen

In de resultaten zijn enkele verschillen gevonden tussen ouders en personen zonder kinderen. Met ouders bedoelen we hier voor alle duidelijkheid niet de ouders van het (vermoedelijk) mishandelde kind zelf.

Breder handelingsperspectief onder ouders

Ouders weten beter wat zij kunnen doen in geval van een vermoeden. Zij weten dan ook meer concrete mogelijkheden te noemen, zoals het doen van aangifte bij de politie of het waarschuwen van een professional zoals de huisarts of leraar.

Bij twijfel zijn personen zonder kinderen sneller geneigd te handelen

Ouders zijn meer gericht op zekerheid voordat zij handelen. Zij geven vaker aan dat zij pas actie ondernemen in geval zij zeker weten dat er sprake is van kindermishandeling. Opvallend is dat ouders er *minder* snel vanuit gaan dat kindermishandeling gemiddeld in elke schoolklas voorkomt.

Personen met kinderen minder geneigd het kind zelf te benaderen

In de praktijk kiezen ouders er eerder voor om bij een vermoeden naar een leraar of huisarts te stappen dan personen zonder kinderen. Zij zouden echter *minder* snel met het kind zelf praten.

4.6 Getuige of geen getuige

Betere bekendheid met signalen en mogelijkheden onder 'getuigen'

Personen die zelf ooit iets meegemaakt hebben wat leidde tot vermoedens van kindermishandeling ('getuigen') zijn meer betrokken bij het onderwerp. Zij zijn in sterkere mate bezorgd en zijn ook beter bekend met signalen. Binnen deze groep wordt spontaan vaker een vorm van afwijkend gedrag genoemd zoals angst, bangheid en teruggetrokkenheid. Ook geholpen wordt meer relevantie gezien van de verschillende signalen.

Personen die zelf 'getuigen' zijn geweest, weten beter wat zij kunnen doen bij een vermoeden van kindermishandeling. Zij weten spontaan dan ook meer concrete mogelijkheden te noemen zoals het doen van aangifte bij de politie en het waarschuwen van de huisarts.

Meer probleembesef onder getuigen

'Getuigen' houden meer rekening met het feit dat kindermishandeling ook in hun directe omgeving kan voorkomen. Ook verwachten zij eerder dan 'niet-getuigen' dat het probleem gemiddeld in elke schoolklas voorkomt.

Getuigen realiseren zich beter dat er in de praktijk vaak twijfel bestaat omtrent het signaleren van kindermishandeling. Zij zijn er sterker van overtuigd dat bij een vermoeden vaak echt sprake is van kindermishandeling.

'Getuigen' anoniem eerder geneigd tot handelen

In de manieren van handelen zijn er weinig verschillen. Wel valt op dat 'getuigen' vaker expliciet aangeven dat 'niets doen' geen optie is en ook geven zij vaker aan te handelen vanwege hun ervaring.

Opvallend is dat getuigen bij een vermoeden *eerder* geneigd zijn om wat te doen als zij anoniem kunnen blijven bij een betreffend gezin. Zij gaan er tot slot vaker vanuit dat het krijgen van advies bij het AMK zonder een melding mogelijk is.

5 Appendix

5.1 Bijlage: Propensitysampling en -weging

In een internetpanel waar mensen zichzelf voor kunnen aanmelden, zijn bepaalde groepen mensen oververtegenwoordigd en andere groepen ondervertegenwoordigd. Motivaction gebruikt om die reden propensitysampling. Deze geavanceerde techniek maakt het mogelijk om te corrigeren voor panellidmaatschap en steekproeven te trekken die op een groot aantal zaken een optimale afspiegeling vormen van de populatie. Ook de Mentality-segmentatie (normen en waarden) wordt hierin meegenomen.

Propensitysampling komt erop neer dat voor elke respondent geloot wordt of hij of zij in de steekproef komt. De kans om in de steekproef geloot te worden, verschilt per respondent. Deze kans wordt bepaald op basis van de achtergrondkenmerken van de respondent zoals leeftijd, opleiding en normen- en waardenpatronen. Omdat er in het panel bijvoorbeeld relatief weinig laagopgeleiden zitten, krijgen laagopgeleiden een grotere kans om in de steekproef te komen dan hoogopgeleiden. Na propensitysampling is er een representatieve bruto steekproef verkregen. Propensitysampling vindt dus plaats vóór ondervraging.

Motivaction past bij zijn online panel een geavanceerde weging toe op basis van een groot aantal variabelen, waardoor eventuele vertekeningen ten opzichte van de totale populatie worden gecorrigeerd. Weging vindt achteraf plaats nadat de data zijn verzameld. Middels de zogenoemde propensityweging is het mogelijk representatieve uitspraken te doen op basis van webpanels. Propensityweging maakt andere methoden van herweging of herijking overbodig.

Voor dit onderzoek is gewogen op de volgende variabelen en interacties tussen deze vijf:

- Geslacht
- Leeftijd
- Opleidingsniveau
- Nielsen-regio
- Mentality

5.2 RIM-weging

De boost op jongeren en op provincies is RIM-gewogen op de variabelen opleiding, leeftijd en geslacht. Een 'rim' staat voor een randtotaal. In een RIM-weging maken we de randtotalen van de steekproef gelijk met die van de doelpopulatie. Dit gebeurt in een iteratief proces: we rekenen net zolang totdat aan de eisen wordt voldaan.

5.3 Bijlage: Steekproefbeschrijving totale steekproef

In de tabel op de volgende pagina zijn de kenmerken van de respondenten gegeven op basis van de beschikbare achtergrondvariabelen uit het StemPunt-Panel. De ongewogen aantallen geven de werkelijke verdelingen binnen de steekproef. De gewogen aantallen geven de verdelingen na herweging en mogen als representatief voor de Nederlandse bevolking aangemerkt worden. Deze aantallen zijn ook in de rapportage gebruikt.

Steekproefomvang en betrouwbaarheidsmarges

De grootte van de steekproef bepaalt de nauwkeurigheid waarmee uitspraken gedaan kunnen worden. Bij een onderzoek gebaseerd op een representatieve steekproef worden uitkomsten verkregen die met inachtneming van bepaalde waarschijnlijkheidsmarges moeten worden geïnterpreteerd. De mogelijkheid is namelijk aanwezig dat de in de steekproef gevonden uitkomsten afwijken van de uitkomsten die zouden zijn verkregen indien de gehele populatie (alle Nederlanders van 16 tot en met 70 jaar) bij het onderzoek zou zijn betrokken.

Bij een steekproefomvang van $n=831$ is de maximale onnauwkeurigheid 3,4% (bij een gewenste betrouwbaarheidsmarge van 95%). Dat wil zeggen dat een gevonden percentage van 50% in de werkelijke populatie tussen de 46,6% en 53,4% kan liggen. Bij een percentage onder of boven de 50% is deze onnauwkeurigheidsmarge kleiner.

Voor subgroepen binnen de steekproef waarbij de percentages worden berekend op basis van een kleiner aantal waarnemingen, zijn de marges groter.

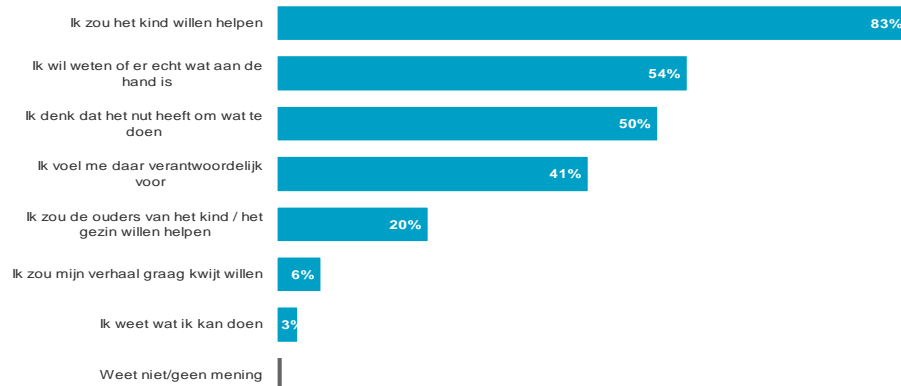
Tabel 5.1 Steekproefbeschrijving Nederland representatief

Kenmerk	<i>Gewogen</i>		<i>Ongewogen</i>	
	#	%	#	%
Geslacht				
Man	n=411	49%	n=439	53%
Vrouw	n=420	51%	n=392	47%
Leeftijd				
16 t/m 24 jaar	n=121	15%	n=100	12%
25 t/m 34 jaar	n=161	19%	n=166	20%
35 t/m 44 jaar	n=196	24%	n=160	19%
45 t/m 54 jaar	n=165	20%	n=171	21%
55 t/m 70 jaar	n=188	23%	n=234	28%
Opleiding				
Hoog (WO/HBO)	n=204	25%	n=210	25%
Midden (HAVO/VWO/MBO/MAVO)	n=429	51%	n=432	52%
Laag (LBO/Basisonderwijs/Geen Opleiding)	n=198	24%	n=189	23%
Mentality milieu				
Moderne burgerij	n=201	24%	n=204	25%
Opwaarts mobilen	n=104	13%	n=100	12%
Postmaterialisten	n=94	11%	n=86	10%
Nieuwe conservatieven	n=64	8%	n=51	6%
Traditionele burgerij	n=111	13%	n=152	18%
Kosmopolieten	n=82	10%	n=80	10%
Postmoderne hedonisten	n=97	12%	n=81	10%
Gemaksgeoriënteerden	n=78	9%	n=77	9%
Nielsen-regio				
3 grote gemeenten: A'dam, R'dam, Den Haag	n=88	11%	n=73	9%
West (Utrecht, N-H, Z-H, excl. 3 grote gem.)	n=241	29%	n=267	32%
Noord (Gr, Fr, Dr)	n=90	11%	n=92	11%
Oost (Ov, Ge, Fl)	n=174	21%	n=172	21%
Zuid (Ze, N-B, Li)	n=207	25%	n=190	23%
Randgemeenten	n=31	5%	n=37	5%
Totaal	n=831	100%	n=831	100%

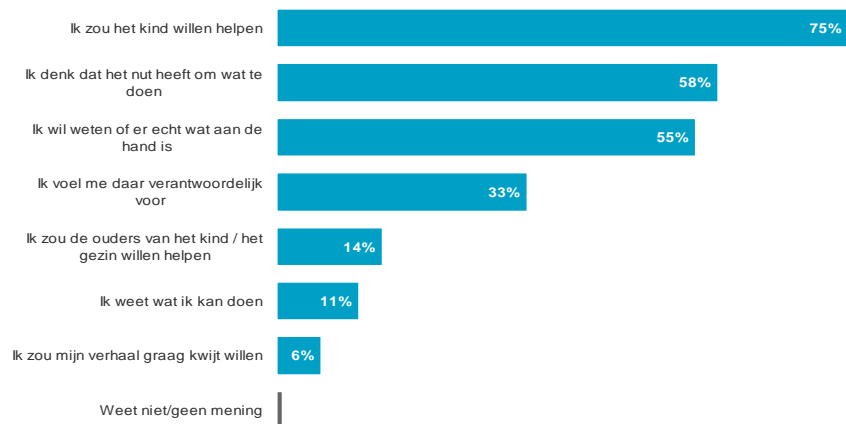
5.4 Bijlage: Extra figuren en tabellen

In de volgende figuren staat het sentiment rondom het nemen van actie per genoemde manier van handelen weergegeven.

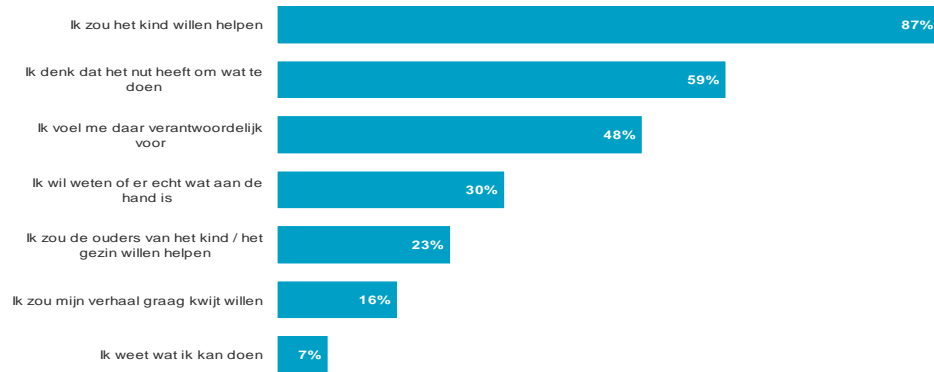
U heeft aangegeven dat u de situatie in de gaten zou blijven houden wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
Basis: het in de gaten blijven houden (n=608)

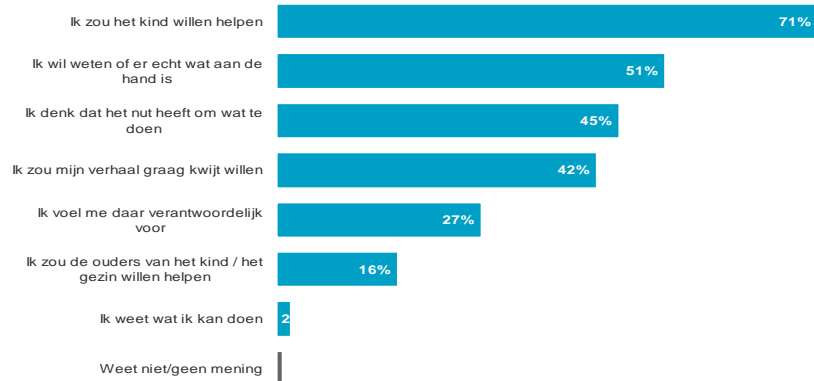
U heeft aangegeven dat u informatie zou opzoeken op internet wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
Basis: informatie opzoeken op internet (n=164)

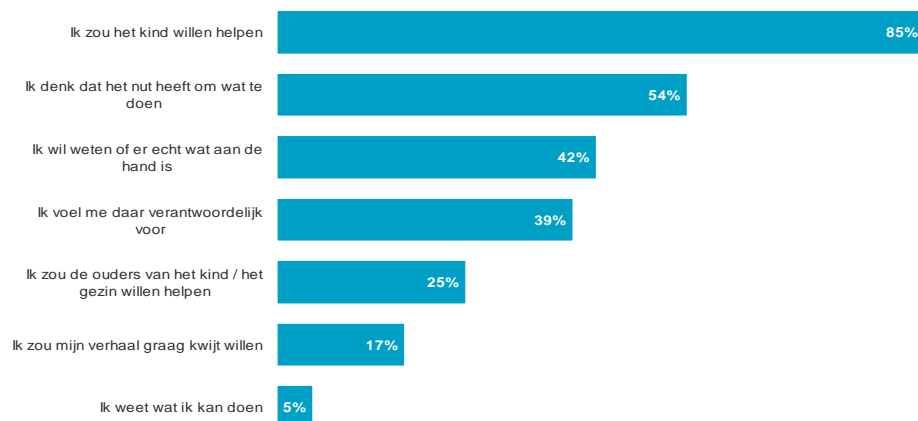
U heeft aangegeven dat u contact op zou nemen met het (AMK) wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
Basis: contact opnemen met het AMK (n=304)

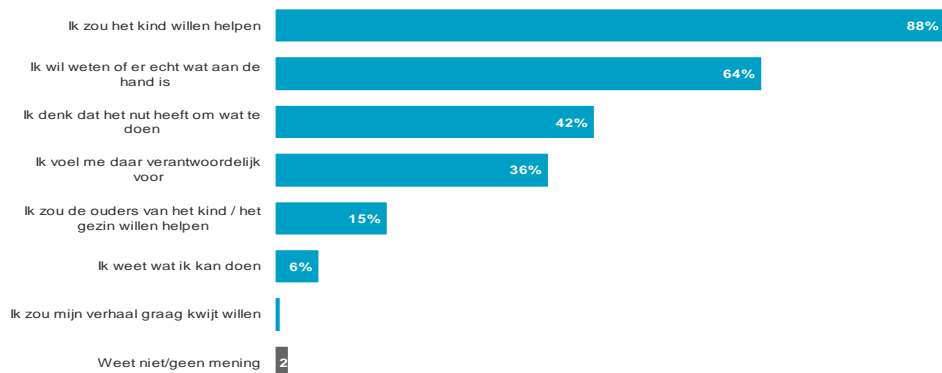
U heeft aangegeven dat u er over zou praten met familie of vrienden wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
Basis: er over praten met familie of vrienden (n=259)

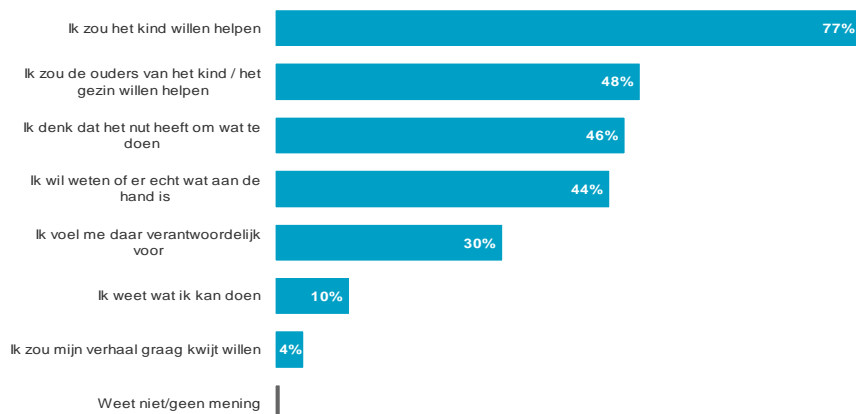
U heeft aangegeven dat u er over zou praten met professionals wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
Basis: er over praten met professionals (n=334)

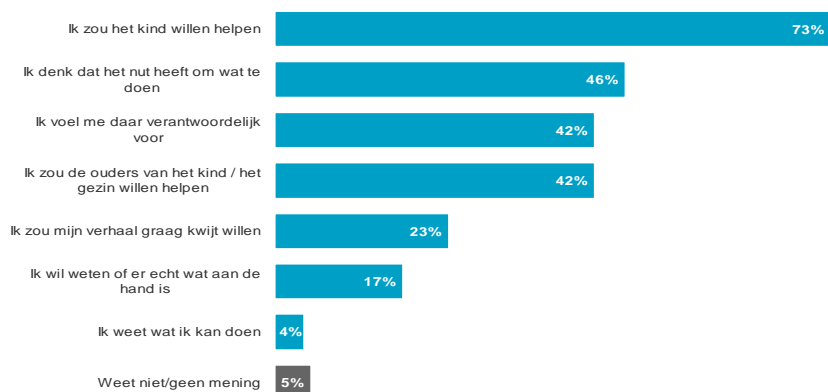
U heeft aangegeven dat u er over zou praten met het kind zelf wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
 Basis: er over praten met het kind zelf (n=183)

U heeft aangegeven dat u er over zou praten met de ouders van het kind wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
 Basis: praten met ouders (n=57)

U heeft aangegeven dat u de politie zou bellen wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
 Basis: de politie bellen (n=49)

U heeft aangegeven dat u informatie zou inwinnen bij De Kindertelefoon wanneer u een vermoeden heeft van kindermishandeling. In welke 3 mogelijke redenen om dit te doen kunt u zich het meest herkennen?
Basis: informatie inwinnen De Kindertelefoon (n=86)

